

Det hellige land

Det fremgår af Mosebøgerne i Det Gamle Testamente, at jøderne oprindeligt var et nomadefolk, der under ledelse af Abraham forlod Mesopotamien (Irak). Omkring 2000 f.Kr. slog sig ned i det område, som de kalder Kanaans Land. Det betegner det område, jøderne fik lovet af Gud, hvilket er deres forklaring på, at de har retten til landet. Geografisk ligger det mellem Jordanfloden og det sydøstlige hjørne af Middelhavet. Dette område svarer i store træk til oldtidens Palæstina, hvilket jøderne også kalder Israel.

Palæstina har ikke i nyere tid eksisteret som en selvstændig stat. Palæstina er heller ikke et klart afgrænset geografisk og kulturelt område. Når betegnelsen Palæstina i almindelighed alligevel anvendes, refereres der til det geografiske område, der i perioden 1920-1948 var det britiske mandatområde Palæstina.

Palæstina er et landområde på størrelse med Jylland. 78 procent af det geografiske område Palæstina udgøres i dag af den jødiske stat, Israel. Den resterende del, Vestbredden og Gazastriben, besatte Israel under 1967-krigen, og det er i dag til dels palæstinensisk selvstyreområde.

Jøderne og Palæstina

Omkring 1000 f.Kr. indtog kong David Jerusalem, der blev hovedstad for jøderne. Her opførte hans søn kong Salomon senere jødernes tempel på Zionbjerget, også kaldet Tempelbjerget. Det jødiske tempel blev efterfølgende samlingspunkt for det jødiske folk.

Det var derfor en stor katastrofe, da den babylonske konge, Nebukadneser, i 587 f.Kr. erobrede Jerusalem, ødelagde templet og deporterede flertallet af jøder til Babylon, der lå i det nuværende Irak. Dermed indledtes den jødiske diaspora. Ordet betyder 'adspredelse', dvs. jødiske samfund uden for Palæstina. Betegnelsen – at leve i diasporaen – benyttes fortsat i dag og henviser til jøder, der er bosat uden for staten Israel.

Omkring 1880 var der ud af en befolkning på i alt ca. 600.000 bosat ca. 24.000 jøder i Palæstina. Den resterende befolkningsgruppe var overvejende arabere, der primært bekendte sig til islam, men der var også et mindretal af kristne arabere.

Den sidste rest af det jødiske tempel er den vestvendte mur, kaldet Grædemuren. Religiøse jøder valfarter hertil for at bede. Tempelbjerget med muslimernes Klippemoske og Al Aqsa moske ligger lige oven for. Jøderne erobrede Jerusalems gamle bydel i 1967, og der har siden ofte været optøjer i området, når store grupper jøder og muslimer har været forsamlet.

De jøder, der vendte tilbage til Palæstina efter det ufrivillige ophold i Babylon, genopførte det jødiske tempel i Jerusalem, men deres religion var ændret for altid. De videreførte nye religiøse traditioner fra de knap 50 års ophold i Babylon fx med studier i Moseloven, renhedsritualer og gudstjeneste i synagoger.

Diasporaen

Palæstina var under romersk overherredømme i næsten 700 år i perioden 63 f.Kr.-638 e.Kr. Den primære årsag til romernes interesse for Palæstina var områdets centrale placering i verdenshandlen. Mellemøsten var knudepunkt for handel mellem Asien, Nordøstafrika og Europa.

Der var under romernes besættelse af landet meget uro blandt jøderne. Dette skyldtes både interne stridigheder mellem jødiske grupperinger og især en voksende modstand mod den romerske besættelsesmagt. Det medførte et egentligt jødisk oprør mod romerne. Jøderne tabte i sidste ende kampen til overmagten, og det resulterede i en romersk sejr i Jerusalem i år 70. Jøderne blev fordrevet og blev spredt over store dele af verden.

Efter år 70 flygtede hovedparten af jøderne først til Nordafrika samt resten af Mellemøsten og siden til Europa. Her bosatte de sig og begyndte en ny tilværelse langt fra jødedommens udspring i Jerusalem. Omkring 1880 var der ca. 7,7 millioner jøder i verden, hvoraf størstedelen levede i Europa, herunder ca. 3,2 millioner i det vestlige Rusland. Kun ca. 0,3 procent af samtlige jøder var bosat i Palæstina.

Jøderne havde vidt forskellige levevilkår rundt om i verden. Men hovedparten fortsatte de jødiske traditioner og fastholdt således den jødiske identitet, uanset hvor de bosatte sig. Mange oplevede diskrimination og antisemitisme. Mange steder blev jøder ufrivilligt placeret i ghettoer, hvis ikke de valgte at flygte. Der var såkaldte pogromer, hvor den øvrige befolkning angreb jøderne, uden at myndigheder blandede sig væsentligt.

Selvom jøderne var spredt over store dele af især Europa, havde de en stærk, kollektiv bevidsthed om deres historie og religion. De følte sig beslægtede på tværs af nationale, politiske og sociale skel.

Islam og kalifatet

Efter Romerrigets fald opstod det næste storrige i Mellemøsten i løbet af 600-tallet. Det var det muslimske kalifat, der kom til at dominere hele området. Baggrunden for dette rige var fremvæksten af islam. Ved Muhammeds død i 632 var islam udbredt til hele Den Arabiske Halvø, og profeten Muhammeds efterfølger, Abu Bakr, samlede riget i en politisk enhed. En politisk og religiøs efterfølger fik titlen kalif, og heraf kommer begrebet kalifat.

I årene efter Muhammeds død voksede den nye religion hastigt frem, og i 637 erobrede muslimerne den vigtige religiøse højborg Jerusalem. Herefter blev Palæstina en del af den arabisk-muslimske verden. Hundredeåret 632-732 kaldes ekspansionstiden, idet det muslimske kalifat blev udbredt til hele Mellemøsten, Persien, Nordafrika og senere Spanien samt Balkan.

I 1517 overtog Det Osmanniske Rige kalifværdigheden. Osmannerne var et nomadefolk fra Centralasien, der drog mod vest og slog sig ned i det nuværende Tyrkiet. De adskilte sig derfor etnisk og kulturelt fra de muslimske arabere.